

KAKTUSI

IN DRUGE SOČNICE

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

Published by Cactus - friends Society of Slovenia

Ljubljana, 11. Marec 1994

Številka (Number) 1

Leto (Year) 23

VSEBINA (CONTENTS)

Zvone Rovšek	OBVESTILA DRUŠTVA	2
Iztok Mulej	Zimotrdne kakteje (3.del)	3
	How cacti survived in our winter circumstanced (Part 3)	
Andrej Podobnik	Cvetovi, ki ne dišijo (2. Del) - Ceropegia	7
Iztok Mulej	Iztok Mulej introduced genus Ceropegia.	
Marija Prelec	PREJELI SMO...	9
	Imena ponovno	9
Marija Prelec	NOVOSTI IZ SVETA KAKTEJ IN SUKULENT	10
	Echinocereus waldeisii HAUGG.....	10
	Information on new subspecies Echinocereus waldeisii from	
	San Luis Potosi, Mexico by Iztok Mulej.	
Marija Prelec	ALPSKI KOTIČEK.....	11
	Kopitnik	11
	Marija Prelec introduced Asarum europaeum.	
	Spomini nazaj in naprej.....	12
	Memories	

Sestanki društva bodo:

11.marec 1994 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve (volitve)
2. Predavanje z diapozitivi - g. Rovšek
3. Razno (semena, lončki, prst)

11. februar 1994 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve (srečanje z italijanskimi kaktusarji)
2. S poti po Mehiki (predavanje z diapozitivi -2. del) - g. Praprotnik
3. Razno (semena, lončki, kaktusi)

Urednik (Editor)
Iztok Mulej

Naslovna stran (Cover picture)
Ela Leskovšek

Risbe (Drawings)
Marija Prelec

Obvestila društva

Izlet v Španijo

Potovalna agencija MYLAND in naš član Damjan Gašperin organizirata sedem dnevno potovanje v Španijo oziroma Katalonijo na obalo Costa Brava z ogledom botaničnih in eksotičnih vrtov. Datum odhoda bo 26.4.1994 ob 18. uri iz Domžal (Kranj, Ljubljana).

1. dan

Vožnja s krajšimi postanki do starega zgodovinskega mesta Verone z daljšim ogledom mestnih znamenitosti (amfiteater iz 1. stoletja, Julijin balkon in še kaj). Sledi nočna vožnja do italijansko - francoske meje Ventimiglia, kamor pridemo v zgodnjih jutranjih urah.

2. dan

Okoli osme ure prihod v kneževino Monaco. Ogled botaničnega vrta eksotičnih rastlin. Okoli 11. ure nadaljevanje vožnje po francoski Provansi do francosko - španske meje v Pirinejih. Po slikoviti vožnji se pripeljemo do Lloreta, turističnega centra na Costa Bravi. Namestitev v hotelu in večerja.

3. dan

Po zajtrku odhod v Blanes in ogled botaničnega vrta Marimurtra (morje in mira) s preko 3000 eksotičnimi rastlinami s celega sveta. Vrnitev do hotela in prosto do večerje. Po večerji možen obisk nočnega kluba s predstavo španskega plesa flamenco.

4. dan

Po zajtrku ogled privatnega botaničnega vrta v lasti dr. Riviere Pinya de Rosa. Po kosilu prosto. Po želji se organizira ogled Marinelanda s floridsko dresuro delfinov in morskih levov. Po večerji se lahko organizira ogled viteških iger, predstave, kakršno bi težko našli kjerkoli na izletih po Evropi. Bogata večerja z vinom, šampanjem in predstavo pravih viteških iger.

5. dan

Po zajtrku prosto do kosila, po njem (neobvezno) izlet v olimpijsko mesto Barcelono. Le ta je središče Katalonije z bogato zgodovino in kulturo. Ogledali si bomo zanimive predele mesta (gotsko četrt - Barrija Gotica, katalonski trg s prečudovitim sprehajališčem Ramblas, nedograjeno cerkev svete družine Sagrada Famiglia, južni hrib

Montjuich, park kaknej in sukulent, sledi vožnja do Kolumbovega spomenika ter ogled največje nočne atrakcije pojoče fontane. Vrnitev v hotel, hladna večerja in prosto.

6. dan

po zajtrku prosto do kosila. Po obedu odhod proti domu. Vožnja do Figuerasa (neobvezno ogled Dallijevega muzeja). Vračali se bomo po južni Franciji do Azurne obale, daljši postanek in sprehod v Nici in Cannesu. Možen nočni sprehod po Monaku in Monte Carlu. Sledi nočna vožnja ob ligurski obali, severni Italiji do Gardskega jezera.

7. dan

Prihod ob Gardsko jezero okoli osme ure. Po daljšem postanku se nadaljuje vožnja proti domu, v primeru večjega števila otrok pa priporočamo pa še obisk zabaviščnega parka Gardeland. Domov se vrnemo v popoldanskih urah.

Cena izleta je 290 DEM. V ceni je vključen prevoz s turističnim avtobusom (klima, video, WC, priložni barček), cestnine, parkirnine, prevozi do Blanesa in Pinya de Rose, gostinske storitve s 4 polnimi penzioni v hotelu *** (1/2 ali 1/3 posteljne sobe, tuš, WC, balkon), stroški organizacije in vodenja izleta. Otroci od 2 do 10 let imajo 30% popusta.

Vstopnina za vse štiri botanične vrtove je 20 DEM.

Cene fakultativnih izletov: flamenco 32 DEM, Marineland 25 DEM, viteške igre 45 DEM, Barcelona 20 DEM, Dallijev muzej 12 DEM.

Rok za prijavo: čimprej tem bolje, najkasneje 30 dni pred odhodom. Obvestite prijatelje in znance!

S korajžo in veseljem na pot

Prijavite se na naslov

dr. Damjan Gašperin
Stobovska cesta 4a
61230 Domžale
tel. (061) 712 373

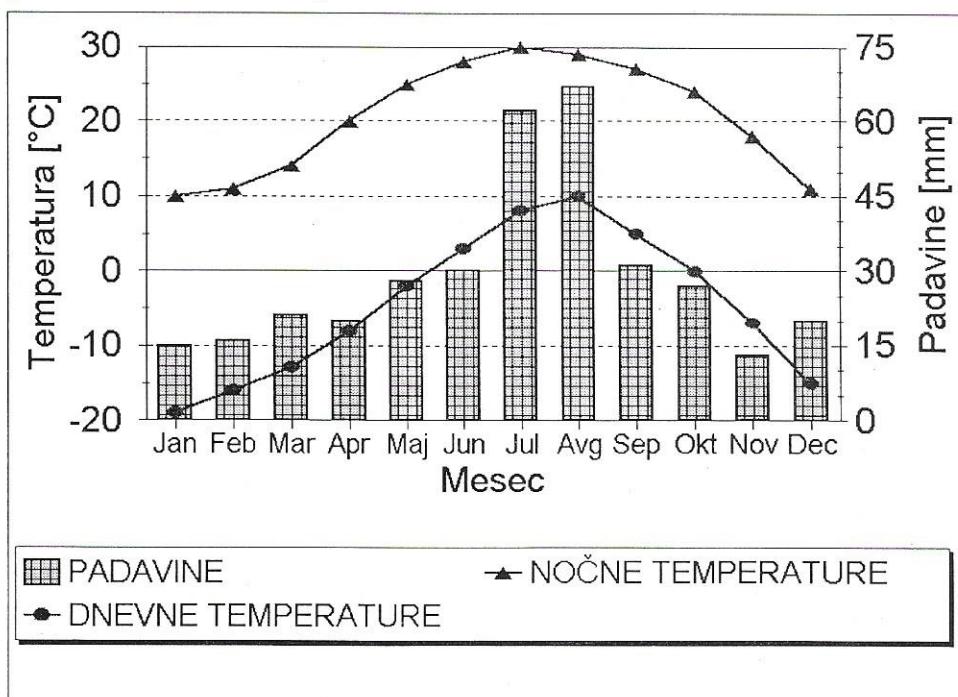
Zimotrdne kakteje 3.del

Zelo tipičen primer delno mrazotrdnega kaktusa je ravno saguaro (*Carnegiea gigantea*), ki je razširjen tudi v Arizoni, kjer pozimi temperatura pogosto pade pod -10°C. Poglejmo si mehanizme zimotrdnosti pri tej vrsti.

Carnegiea ima relativno nizek celični osmotski tlak (0,3 do 1 MPa) in raztopina te koncentracije bi teoretično zmrznila skoraj pri isti temperaturi kot čista voda. To dejstvo podira predpostavke, da je glavna primarna obramba rastline proti zmrzovanju visoka koncentracija nekakšnih 'antifriz' snovi oziroma sladkorjev v tkivu. Koncentracija snovi znotraj celic se občutno poveča šele takrat, ko se prične pri zmrzovanju v medceličnih prostorih tvoriti kristali ledu, nakar prične voda pronicati iz vakuol. Proses dehidracije celic se prične pri mrazotrdnih rastlinah v jeseni že pred zamrzavitvijo. S padanjem temperature se prične rastlina pripravljati na zimo in najnižja temperaturna meja preživetja se hitro spušča. Na to naravno izsuševanje ne moremo dosti vplivati, lahko pa porušimo naravno ravnovesje s klasičnim

načinom toplega prezimovanja. V toplem prezimovališču rastline iz hladnih področij ne počivajo, ampak črpajo zaloge vode iz tkiva, kar povzroči pretegnjenost rastlin in odmiranje starega tkiva. Prva posledica je napad glivic na konicah korenin, slučajno preživele klorotične in razpotegnjene rastline pa kljub posebnim negi težko ozdravimo v naslednji sezoni. Dvestoletno prepisovanje stare literature je v evropskih deželah povzročilo globoko zakoreninjenje nekaterih zmot pri vzgoji teh kaktusov. Poglejmo si nekaj dejstev iz narave.

V hladnih območjih severne Amerike pade jeseni precej padavin, katere kaktusi seveda izdatno izkoristijo. V nekaterih predelih so pogosto prekriti s snegom. V hladnem jesenskem in zimskem vremenu se zemlja počasneje izsuši, tako da lahko kaktusi na teh področjih srkajo vodo iz prsti ves ta čas. Klimadiagram (Diagram 1) v New Mexicu (Santa Fe), kjer raste nekaj vrst opuncij, *Mammillaria wrightii* in *Pediocactus papyracanthus*, bo prikazal nekaj klimatskih značilnosti rastišč severne Amerike:

Logično je, da ta model ne velja za celo Ameriko, vsekakor pa smo v kulturi že opazili, da mnogo vrst kaktusov najlepše uspeva ravno preko zime. Na lokalno klimo vpliva preveč dejavnikov, da bi lahko ta dejstva posplošili. Kljub temu pa obstaja neka podobnost med klimo v tem področju in med ostalimi rastišči, kjer rastejo zimotrdni kaktusi. Temperaturni višinski gradienti so podobni, količine padavin so morda v nekem drugem področju razporejene malce drugače, načeloma pa kaktusi v klimi, ki preveč odstopa od te, ne rastejo.

V diagramu 2 je prikazano poprečno nihanje relativne zračne vlage na istem rastišču. Nihanje jutranje in opoldanske vlage v različnih mesecih je povezano s količinami padavin in temperaturo. Po deževnih dneh relativna vlaga proti jutru naraste do rosišča, čez dan pa se giblje nad 30%, kar je za področje z tako malo padavinami sorazmerno visoko.

V pozni jeseni pade toliko padavin, da kaktusom zadostuje za nekajmesečno rast, ki je pač v tem času zaradi nižje temperature upočasnjena. Na prejšnjem

diagramu lahko odčitamo količino padavin v jeseni, vlaga pa zaradi nižjih temperatur dolgo ostane v zemlji. Tudi na rastišču *Ferocactus acanthodesa* v severozahodni Sonori pade v jeseni ravno toliko padavin, da zemlja ostane skozi celo zimo vlažna, pa čeprav je že precej mraz! Hočem povedati, da se v naravi kaktusi jeseni ne izsušijo, nasprotno, dobijo dovolj padavin in svetlobe, da počasi rastejo dalje. Korenine kaktusov prično srkati vodo iz zemlje pri vodnem potencialu (tlaku), ki je večji kot negativni osmotski tlak v izsušenih rastlinah. Kolikor bolj rastlina primanjkuje vode v tkivu, toliko manjša je razlika med osmotskim tlakom v rastlini in vodnim tlakom v zemlji, zato je idealno, da v rastlinah vedno vzdržujemo nekakšno pomanjkanje vode. V trenutku, ko je rastlina zaradi ustavljanja rasti zasićena z vodo, substrat je pa vlažen, prično korenine odmirati. V naravi v globini 10 cm, kjer je prva plast srkalnih korenin, se prične tlak vode višati pri 5 do 7 mm dežja, pri 10 mm pa je ta vlaga dostopna koreninam v tej globini. V višjih plasteh

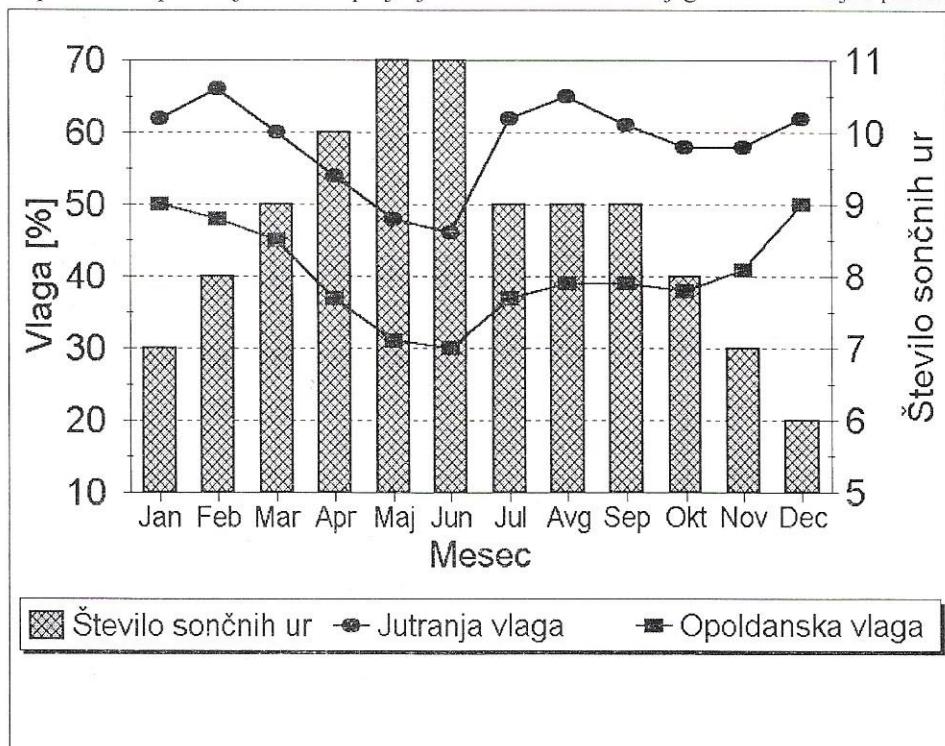

Diagram 2

ni korenin, ker zaradi visoke temperature substrata odmrejo. V naših razmerah so te številke malce drugače zaradi uporabe različnih substratov in raznih načinov gojenja; za zalivanje večjih rastlin naj bi po nekih navodilih porabili 15 litrov vode na kvadratni meter površine (to je 15 mm padavin!), vendar se mi zdi to preveč. Zalivanje v kulturi se še vedno ravna po občutku glede na vrsto rastlin, uporabljen substrat in glede na lokalno klimo. Za primerjavo podajam diagram nihanja temperature v hladnem rastlinjaku s klasičnim modelom zalivanja v kulturi (Diagram 3).

V kulturi sem opazoval, da so se zimotrdne rastline v deževni jeseni na prostem bolj nagubale in posedle kot suhe rastline v sicer neogrevanem, a vseeno toplejšem rastlinjaku. Zimo so preživele bolje kot v prejšnjih letih, ko sem jih izsuševal že od sredine septembra dalje, saj so bile zaradi normalne rasti v jeseni in postopnega padanja dnevne temperature primerno pripravljene na

zimo. V sončnih oktoberskih in novembarskih dneh lahko te rastline še bujno rastejo, saj je svetlobe za fotosintezo v jasnih dneh še dovolj (kaktusi potrebujejo za normalno fotosintetsko presnovo približno 20 do 25 molov/m² fotosintetsko aktivne svetlobe dnevno, zaradi deklinacije pa so kaktusi v naših krajih tudi v sončni jeseni izdatno osvetljeni, vendar več o tem v kakšnem drugem članku). Rastline se pri vztrajnem padanju dnevne temerature kljub izdatni vlagi v substratu pripravljajo na prezimovanje, čemur bi lahko rekli mrazno utrjevanje.

Preučevanje klime v naravi in opazovanje obnašanja zimotrdnih kaktusov v kulturi daje malce nenavadno sliko o njihovih življenskih potrebah. Če skušamo nekatere zimotrdne kaktuse jeseni zgodaj izsušiti, naprimjer nekatere opuncije ali korifante, ki v naravi rastejo v bolj vlažnem okolju, bodo počasi oslabele. Umetno izsušene rastline imajo nenanaren videz, povrhnjica je svetlejša, a motna, skrči pa se cela rastlina. Zaradi

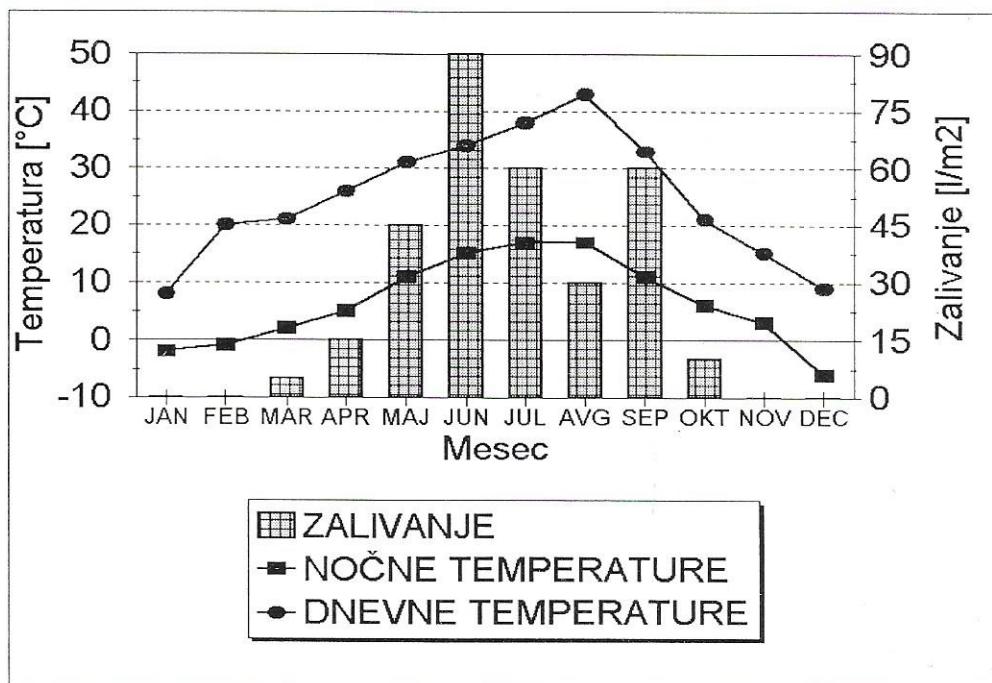

Diagram 3

mrazu pravilno dehidrirane rastline so temnozelene barve, na povrhnjici pogosto nastanejo zaradi rasti v hladnem in svetlem rdečkaste srage, areole in bradavice pa postanejo izrazitejše. Neodporne rastline z ustavljenim presnovom zaradi izsuševanja se niso sposobne pripraviti na mraz, struktura tkiv se ne prilagodi na hladne okoliščine in takšna rastlina zmrzne pri prvi ohladitvi. Podobno se zgodi tudi s tistimi rastlinami, ki so zaradi raznih vzrokov mirovale čez poletje in jesen. Posebno poglavje so cepljenke, ki imajo zaradi mirovanja cepiča upočasnjeno presnovom, saj vse nove brste iz podlage sproti porežemo. Zgodi se, da takšna podlaga odmre že pri -3°C, čeprav zdrava v normalnih okoliš-

činah brez škode prenese -8°C. Tako sem opazoval številne primerke zimotrdnih cepičev na raznih trihocereusih, kjer je podlaga zmrznila že nekaj stopinj pod ničlo, cepič pa je ostal nepoškodovan. Cepljenke, ki so čez poletje normalno rastle, so brez škode prenesle -8°C.

Le redkokateri kaktus pozebe ob prvem mrazu. Na sliki vidimo mlad primerek *Coryphanthe bumama*, ki raste v mehiški državi Oaxaca. Večina debelobradavičastih vrst iz rodu *Coryphantha* brez težav prenese kratkotrajne ohladitve do -5°C, kar je zanimivo, saj v Oaxaci temperatura redko pade pod ničlo.

Zvone Rovšek

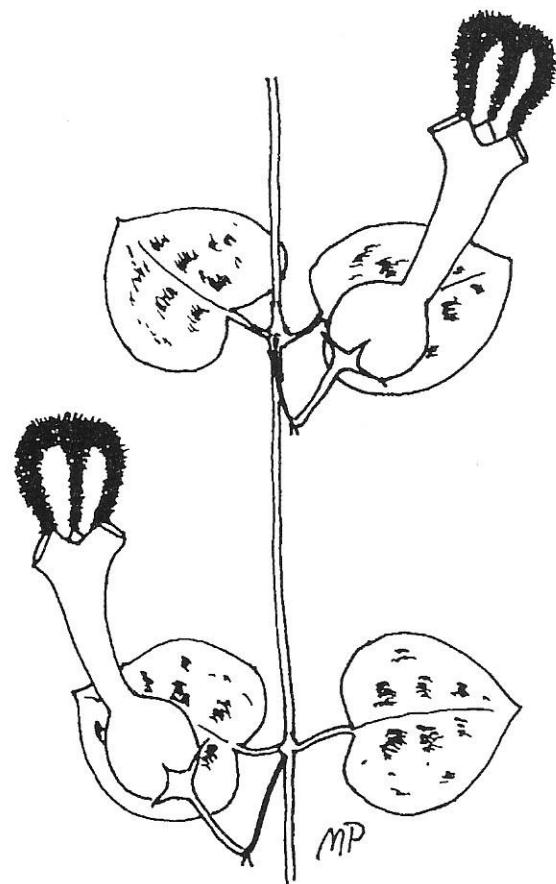
Coryphanthe bumama

Cvetovi, ki ne dišijo 2. del

Ceropegia LINNE 1753

Ceropegia ali svetilnica po naše, je rod iz družine *Asclepiadaceae*, ki obsega preko 200 vrst. Doma so predvsem v tropskem področju starega sveta. Le-to se razteza od južne Afriki preko Madagaskarja, sosednjih Komorov in tropskega dela Arabije do Indije in zahodne Kitajske. Dobimo jih tudi na Kanarskem otočju, ena vrsta pa se nahaja celo na Novi Gvineji in severnih območjih Avstralije. Ker je nahajališče zelo obsežno, se ne smemo čuditi, da glede na obliko rasti in cvetov vlada izredna raznolikost. Rod obsega tako nesukulentne oblike z dolgimi, tankimi plazečimi ali ovijajočimi stebli z normalno razvitimi listi, kot tudi sukulentne vrste. Nekatere tvorijo podzemni gomolj (caudex), iz katerega izraščajo tanka pokončna, ovijajoča ali ležeča steba, ki na koncu vsake vegetacijske dobe odmrejo. Druga skupina svetilnic so stebelne sukulente, s pokončnimi, plazečimi ali ovijajočimi stebli, z nasprotnimi listi, ki so večinoma pretvorjeni v drobne luske.

Zeleni deli rastline so večinoma neugledni, cvet pa je pravo umetniško delo narave. Večinoma ima obliko lanterne (po kateri je dobila narodno ime) ali padal. Cvet se razlikuje od cvetov ostalih predstavnikov družine *Asclepiadaceae* po podaljšanju venčne cevi, ki je v osnovi kotlasto odebeljena. V kotlasti odebelitvi se skrivajo spolni organi, ki so po svoji zgradbi popolnoma enaki stapelijevkam. Pet venčnih listov ostane pri večini vrst na konicah zraščenih, odmaknjeni so pa na sredini. Tako pride do tvorbe tako imenovanih okenskih cvetov.

Ceropegia linearis ssp. woodii

Tudi barva cvetov je precej podobna barvi stapelijevk. Običajno so neupadljivo rumenozelenkaste, vijoličaste ali bledo rjavkaste barve. Vonj cvetov je podoben mrhovini in privablja insekte (muhe), ki jih oprasujejo. Večino cvetov ima venčno cev na notranji strani poraščeno z dlačicami, ki žuželkam omogočajo vstop in onemogočajo izstop. Ko je cvet oprasjen, laski odpadejo, insekti pa lahko oboroženi s pelodom zapustijo cvet in poiščejo naslednjega.

V kulturi večina svetilnic ne povzroča večjih težav kot stapelijevke. Rastejo naj kot ovijalke po žici, palici ali špalirju, lahko pa jih gojimo kot obešanke v visečih lončkih. V času rasti jih zalivamo

in gnojimo. Potrebujejo veliko svežega zraka. V zimskih mesecih naj počivajo. Posebno gomoljaste rastline, katerim v tem času odmrejo zeleni deli, bi voda samo škodovala. *Ceropegia* razmnožujemo s semenom, še lažje pa s stebelnimi podtaknjenci.

Rod je uvedel Karl Linne leta 1753 s *Ceropegia candelabrum*. Po novi klasifikaciji rodu, ki jo je leta 1957 izdelal H. Huber (Revision der Gattung *Ceropegia* v *Memorias da Soc. Broteriana*, Bd. XII, Lisbona), je rod razdelil v 21 sekcij.

Najbolj znana svetilnica je nedvomno *Ceropegia linearis* ssp. *woodii* (SCHLECHTER) H.HUBER (=*Ceropegia woodii* SCHLECHTER). Je predstavnica gomoljastih Ceropegi. Gojimo jo lahko kot obešanko v visičih košaricah ali kot ovijalko na špalirju ali loku. S svojimi belo marmoriranimi srčastimi listi je zelo dekorativna. Koristna je tudi za gojitelje občutljivih stapelijevk, saj so gomolji zelo primerna podlaga za cepljenje.

Iz gomolja poganjajo dolga, tanka steba, ki v času mirovanja odmrejo. Na steblih rastejo parni, nasproti razporejeni, do 10 mm veliki listi. Na stičišču obeh listnih pecljev običajno nastanejo zarodni gomoljčki za zbiranje vode, kjer se tvorijo stranski poganjki. Gomoljčki pri vegetativnem razmoževanju odebelijo in se pretvorijo v korenino. Cvetovi poženejo prav tako iz listnih pazduh. So majhni in neugledni. Venčna cev je zelene barve in rahlo upognjena. V bazi se kotlasto razsiri. Venčni listi so temnorjavne barve, pokriti z dlakami in z zraslimi konicami. Doma je v južni Afriki (Rodezija, Transvaal, Natal, Kapska provinca).

Med stebelne sukulente spada *Ceropegia stapeliaeformis* HAWORTH. Steblo je sukulentno, zelene barve s sivo ali rjavozelenimi pegami, malo bradavičasto. Listi so reducirani v luske. Stebla so podobna stabeljam, kar nam pove tudi

ime rastline. Na spodnji strani plazečih stebel se tvorijo korenine (kot pri stapelijevkah) in konice stebel pogosto prodrejo v zemljo in nekaj časa rastejo pod površino. Kasneje se steba zravnajo in iščejo oporo za ovjanje, dosežejo pa dolžino nekaj metrov.

Cvetovi so vijačno urejeni na oseh sovetja. Venčna cev je dolga do 4 cm in se na koncu lijakasto razsiri. Je sivo zelene barve z vinsko rdečimi pegami. Venčni listi so porasli z belimi dlačicami, na konicah so goli in čokoladno rjavе barve. Za razliko od ostalih predstavnic rodu, konice venčnih listov niso zrašcene skupaj. *Ceropegia stapeliaeformis* v kulturi ne cveti najraje. Doma je v južni Afriki na vzhodu Kapske province.

Zelo neobičajne cvetove imata *Ceropegia distincta* N.E.BROWN in *Ceropegia distincta* ssp. *haygarthii* (SCHLECHTER) H.HUBER (=*Ceropegia haygarthii* SCHLECHTER). *Ceropegia distincta* spada med ovijalke s 3 do 4 cm debelimi, goliimi, zelenimi stebli z nasprotnimi parnimi, rahlo mesnatimi in ovalnosuličastimi listi. Cvetni pecelj je obrnjen navzdol in rahlo ukrivljen navzgor. Ta ukrivljenost se podaljša tudi na venčno cev tako, da je cvet že v zravnani legi. Venčna cev je dolga 3,5 cm, je svetlozelene barve z vinsko rdečimi pegami. Venčni listi so na konicah zraščeni, zato ima cvet "okna", ki so značilna za rod. Zraščene zožene konice venčnih listov tvorijo stebriček, ki se imenuje stipelum. Pri tipični vrsti je dolg le nekaj milimetrov, pri podvrsti pa je močno podaljšan, dolg je do 3cm, in je dobro opazen. *Ceropegia distincta* je doma na otoku Zanzibar, *Ceropegia distincta* ssp. *haygarthii* pa je doma v južni Afriki (Natal, Transvaal, Kapska provinca).

Iztok Mulej

Prejeli smo...

Imena ponovno

Gospod Andrej Podobnik je profesor biologije. Mnogo let je služboval na Biotehniški fakulteti na oddelku za biologijo, kjer se je posebaj ukvarjal z botaniko. Naprosil sem ga za recenzijo članka o imenih, vendar sem njegov dopis prejel še po objavi v našem glasilu. Ker so v njegovem mnenju nekatere pomembne teze, ga objavljam v celoti in neokrnjeno (brez uvodnih pozdravov), čeprav v objavo svojega pogleda na to problematiko ni izrecno privolil. Upamo lahko le, da se bodo oglasili še drugi strokovno podkovani člani (in nečlani) društva s svojimi mnenji in pripombami. Gospodu Andreju Podobniku se za ta prvi korak prisrčno zahvaljujem.

Jure Slatner

Pri naglašanju imen, ki temelje na imenih dežel ali ljudi, je dovoljena izgovorjava po pravilih latinskega jezika ali pravilih jezika, iz katerega določeno ime izvira. Verjetno gre za napako, ko slovenska imena rodov, kot naprimjer Ripsalis, Lofofora... pišeš z veliko začetnico. Vsekakor jih je treba pisati z malo začetnico, saj v slovenščini imen rodov ne pišemo z veliko.

Pri slovenskih imenih se mi zdi slovenjenje latinskih imen (kot na primer kopiapoja cinereja) popolnoma nespremenljivo. Pri imenih rodov imamo res dve možnosti: slovenjenje latinskega imena, kar bo verjetno najpogosteje uporabljen možnost, ali pa "iznajdba" ustreznega slovenskega imena, ki pa mora biti v tem primeru povedno, torej mora izražati neko (po možnosti za rod značilno) lastnost. Vrstni pridevek že po svoji obliki navadno označuje neko lastnost in ga zato kaže prevesti, seveda pa obstoji tudi možnost, da ga v slovenščini oblikujemo na novo in mu

damo ime, ki bolje označuje neko lastnost vrste (latinska imena tega ne naredijo v vseh primerih dobro). V kolikor se vrsta imenuje po nekem botaniku, bi morda celo dal prednost slovenjenju latinskega imena. Tako bi bila *Copiapoa cinerea* pepelnatosiva kopiapoja.

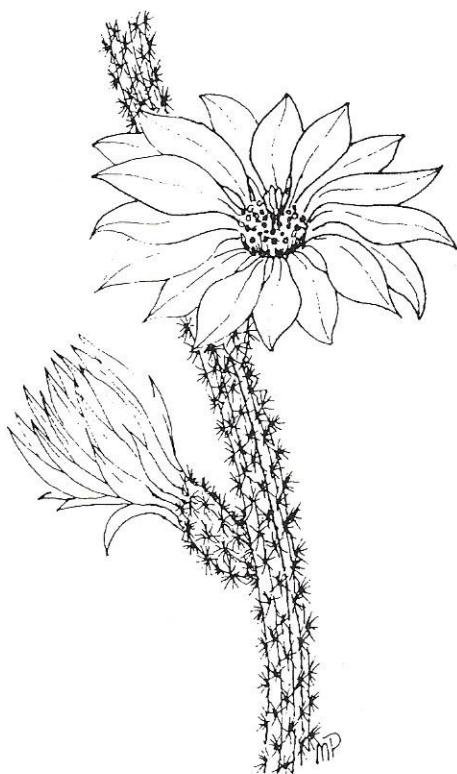
Res je možnosti za tvorjenje slovenskih imen več in tako ima lahko ista vrsta številna različna imena. Vendar je osnovni namen poimenovanja sporazumevanje in to tem lažje, čim bolj je poimenovanje enotno. Ker je v latiskih imenih skrita tudi informacija o rodovni pripadnosti vrste, se mi zdi analogen način dajanja imen v slovenščini najbolj ustrezen. Torej ime rodu, ki je poslovenjeno latinsko ime (ki po možnosti nosi neko informacijo) in slovenski pridevek. Od imen pri *Echinocactus grusonii* mi je najbolj všeč Grusonov ježek. Ježek namesto ježasti kaktus, ker je enobesedno rodovno ime prikladnejše od dvobesednega. Prevajanje ameriških ali kakšnih drugih imen se mi zdi nesprejemljivo (razen v primeru, če so imena takšna, da jih je mogoče uporabiti kot ustreznna rodovna imena), saj priznanje lastne nekreativnosti. Stvar kaktusarjev je, da se odločite za mamilario ali bradavičarko. Drugo ime se mi zdi posrečeno.

Problematika slovenske biološke terminologije je še kako zanimiva in verjetno bi bil čas, ko bi bilo treba razmišljati o neki terminološki komisiji, saj "prosto lovišče" na tem področju marsikje prinaša dodatno zmedo. Kot da je nebi bilo dovolj že zaradi hitrega spremnjanja biološkega vedenja.

Andrej Podobnik

NOVOSTI IZ SVETA KAKTEJ IN SUKULENT

Echinocereus waldeisii HAUGG

Echinocereus waldeisii

Dieter Waldeis je leta 1988 na mejnem območju med mehiškima zveznima državama San Luis Potosi in Tamaulipas našel novo "vrsto" iz ne več veljavnega rodu *Wilcoxia*, oziroma po novem rodu *Echinocereus*. Nova vrsta je zelo podobna *Echinocereusu poselgeri* LEMAIRE, razlikuje se pa po rumeni barvi cvetov, zato se ne bi začudil, če bi kaktus uvrstili kot podvrsto ali variacijo v *Echinocereus poselgeri*.

Kaktus raste kot razvejan majhen grmiček s pokončnimi stebli, ki so visoki

do 50 cm. Gomoljaste korenine so valjaste, do 10 cm dolge in do 3 cm široke. Iz brstne osnove izrašča več korenin.

Steblo ima 8 reber. Iz areol, ki so razmagnjene 8 mm, izrašča 20 do 27 belih obrobnih bodic, s temnosivimi konicami in 6 do 10 sivih do rjavih osrednjih bodic. Vse bodice so dolge do 8 mm.

Cvet požene v področju temena steba. Ko je odprt, je širok do 3,5 cm. Zunanji cvetni listi so zelenkasti z rjavkasto sredinsko črto, notranji cvetni listi so kremnorume- ne do zelenkastorumene barve. Prašniki imajo žvepleno rumeno prašično vrečko in prašnično nit kremne barve. Brazda pestiča je, kot smo pri *ehinocereusih* vajeni, smaragdnozelene barve.

Plod je sočen, okroglo do ovalne oblike, dolg do 2,5 cm in 2 cm širok. Je olivno zelene barve in poraščen z bodicami, ki pri zrelem plodu odpadejo. Semena so črna, grbasti.

Kot sem že omenil v uvodu, je nahajališče kaktusa v Mehiki, v mejnem območju držav San Luis Potosi in Tamaulipas, kjer raste skrit pod grmičevjem v peščenih naplavinah. Odkril ga je leta 1988 D. Waldeis, opisal pa Erich Haugg v prvi letošnji številki KUASA. Poimenoval ga je v čast odkritelju.

Razlike novoopisane rastline in najblžnjega sorodnika *Echinocereusa poselgeri* so predstavljeni v tabeli.

	Echinocereusa poselgeri	Echinocereus waldeisii
telo	dolgo 60 do 120 cm, debelo do 2 cm	dolgo do 50 cm, debelo do 1,5 cm
rebra	8 do 10	8
obrobne bodice	8 do 16, dolge do 4,5 mm	20 do 27, dolge do 8 mm
osrednje bodice	1, dolga do 9 mm	6 do 10, dolge do 8 mm
cvet	svetlo škrlaten, širok približno 7 cm	rumen, širok približno 3,5 cm
plod	dolg 2 cm, debel 1 cm	dolg 2,5 cm, debel 2 cm
seme	1 do 1,5 mm	0,8 do 1 mm

Literatura:

- Erich Haugg: Echinocereus waldeisii - eine neue Art aus San Luis Potosi, Mexico; Kakteen und andere sukkulenten, 45 (1), 1994.

- David Hunt: CITES Cactaceae Checklist
- Walther Haage: Kakteen von A bis Z, Neuman Verlag Leibzig, 1983

Iztok Mulej

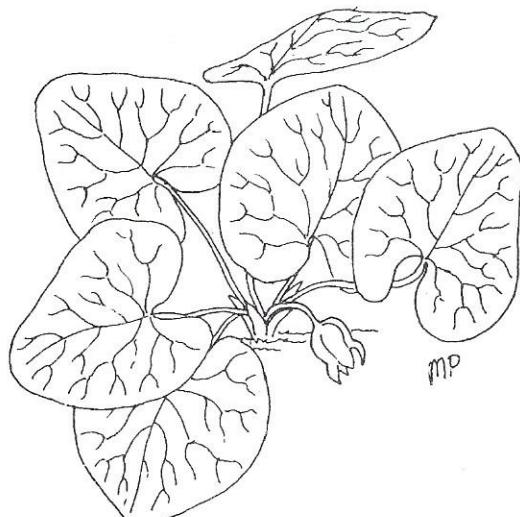
ALPSKI KOTIČEK

KOPITNIK

Na potepanjih v mladih letih, ki smo jim zaradi resnega učnega namena rekli ekskurzije, je včasih kdo v senčnem listnatem gozdu zaklical: "Glejte tisto rastlino, ki ima cvete pod zemljoi!" in kazal s prstom v neznatno zelenje pod drevjem. Zelo sem bila radovedna, kako je s tem podzemnim cvetenjem. A vedno sem videla le šop usnjatih listov, podobnim listom gozdne ciklame. Nekoč se je rastlina pojavila na našem vrtu, ne da bi jo kdo klical. Kako se je priselila, si ne morem misliti, to ve le ona sama. Odslej mi je bila bolj na očeh in skrivnost njenega cvetenja se je pologoma razkrila.

Rastlina, o kateri govorim, se imenuje navadni kopitnik (*Asarum europaeum L.*) iz rodu *Asarum* v družini podrašnic (*Aristolochiaceae*). Steblo je čisto kratko in v višino do 10 cm požene dva do pet ledvičastih, temno zelenih listov na dolgih pecljih. Listi so vedno zeleni in rastlina je videti v vsakem letnem času enaka, kot da se z njo nič ne dogaja. Le vedno več je je, ker se razrašča s plazečo koreniko.

S cvetij je pa takole: v zgodnji pomlad požene vsak vršiček čisto pri tleh neznaten cvet zvonaste oblike velikosti 1,5 cm. Na zunaj strani je zelenkasto rjav, znotraj pa rjavkasto rdeč z 12 prostimi prašniki. Torej cvetovi le niso pod zemljo ampak tik nad njo. Tisto o podzemnem cvetenju je bilo pač pretiravanje, ki nam ljudem tako rado uide. Je pa bilo prav to krivo, da sem si rastlino zapomnila in me je začela zanimati.

Kopitnik

Kopitnik je namreč tipičen predstavnik tistih rastlin, katerih seme raznašajo mravlje. Zato mora biti njegovo seme lahko dostopno tem žuželkam, ki rade lazijo po gozdnih tleh. Seme ima tudi več izrastkov, ki mravljam posebno dobro teknejo. Ta daj-dam z mravljam kopitniku zadostuje in mu ni mar, če ga mimo hiteči veseli izletniki sploh ne opazijo.

Kopitnik raste na dobri alkalni do slabu kisli zemlji v senčnih in vlažnih listnatih gozdovih po vsej Sloveniji.

Razširjen je v vsej Evropi in Aziji. Rastlina ima oster okus in je strupena. Koreniko uporablajo v farmacevtski industriji. Zato ga raje ne poskušati! Vedno zeleno in svetleče listje je prav lepo vse leto in ne potrebuje nobene nege. Vendar, če bi si ga kdo ževel vsaditi na vrt, naj raje ta članek dvakrat prebere, kopitnik pa pusti v gozdu. Dovolj je drugega plevela, ki rad in bohotno raste. Mravlje si bodo pa že kako pomagale.

Marija Prelec

Spomini nazaj in naprej

Ko je bil Janezek še čisto majhen - ali veste, kateri Janezek? No, tisti, ki ga vidite v ogledalu. Kar poglejte ga. Da to ni Janezek? Saj vem, mnogi starši od veselja nad novorojenčkom ne opazijo, da imajo pred seboj Janezka in mu dajo kakšno drugo ime. Pa to nič ne stri. Še enkrat poglejte v ogledalo, če ne danes, pa kdaj drugič. Ogledalo bo vedno pokazalo pravega.

Torej ko je bil Janez majhen, so mu rekli drugi otroci: "Ti si še majhen, še na Šmarni gori nisi bil!" Janezek je občutil hudo krivico, da je majhen in zato lahko hodi le po kuhinji in dvorišču, ne pa po Šmarni gori. Le počakajte, da bom velik, je premišljal. Šel bom na Šmarno goro, pa ne enkrat, štirikrat. In petkrat na Triglav in osemkrat na vse druge visoke gore in še na Rožnik. In kako se bo smejal, ko se bo spomnil, da so se delali norca z njega, ko je bil še majhen.

Šmarna gora! je kar naprej brnelo Janezku v glavi in ni mogel dočakati, da bo dovolj velik. Mama mu je rekla: "Moraš jesti špinačo, da boš hitro rastel". Oh, špinača, se je zdelo Janezku neumno, kako naj ta zelena neokusna marmelada pripomore, da bi šel na Šmarno goro. Pred njegovimi očmi je bila Šmarna gora nekaj veličastnega, vsa skrivnostna in vzvišena. Otroci so rekli, da je treba dolgo hoditi navzgor. In Janezek je v mislih ponavljal: dolgo hoditi navzgor, dolgo hoditi navzgor, hoditi navzgor. Nato je desetkrat zlezel na stol in spet ponavljal v mislih: hoditi navzgor, navzgor...

Ne ve se, koliko časa je minilo, ko je očka rekel Janezku: "Pojdi z mano na Šmartno goro. Če ne boš mogel hoditi, te bom nesel štuporamo". Ko sta se vrnila domov, je očka vsem pripovedoval: "Naš Janez je prav dobro hodil gor in dol!" In vsi

so se čudili. Saj niso vedeli, kako je Janezek v mislih treniral. Kot pravi športniki, ki jih tegata učijo večji trenerji.

Tako se Janez spominja otroških let in si misli: No, Julijce sem obhodil, še v Švico in Francijo bo treba, na Mont Blanc in druge vrhove Alp. Ko bom star upokojenec, bom pripovedoval svojim vnukom, kako sem kot gams prekrižaril Alpe, skočil malo v Ande, na Kilimandžaro in se sprehodil po Himalaji. Joj, to bodo poslušali z očmi in ušesi in ust. Čudovito lepo bo! Janez je zaprl oči in videl, kako sedi v udobnem naslanjaču potem, ko je že podremal po dobrem kosilu. Otroci so se zbrali okrog njega, on pa pripoveduje, pripoveduje...

Lepe, prijetne misli, zakaj bi jih odganjal. Janez je pogosto v mislih obnavljal imenitne prizore, ko bo kot slavni vojskovedja po mnogih zmagah smehljaje ponavljal: "No, saj ni bilo nič posebnega. Če se hoče, se zmore..." In vedno bolj je Janez sanjal svoje veličastne pripovedi v svojem zmagovalcem naslanjaču. Pravzaprav niti ni treba, da bi letal po Himalaji. Predaleč in predrago je. Tudi Ande in Afriko lahko pusti pri miru. Dovolj je Evropa. Alpe so gotovo najlepše gorovje na svetu. Sploh pa naši Julijci.

Ne ve se, kako dolgo je Janez tako razmišljal, ko mu je nekega dne rekla žena: "Morali bomo kupiti nov naslanjač, malo večjega. Zate, ker si se tako zredil..."

Marija Prelec